
ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

О. В. ПЛОТНИКОВ,
*професор, доктор економічних наук,
Заслужений економіст України,
провідний науковий співробітник
сектору міжнародних фінансових досліджень,
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
вул. Панаса Мирного 26, 01011, Київ, Україна*

OLEKSIY PLOTNIKOV,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Honored Economist of Ukraine,
Leading Researcher of the Sector
of International Financial Research,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine*

О. О. БОРЗЕНКО,
*професор, доктор економічних наук,
завідувач сектору міжнародних
фінансових досліджень,
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
вул. Панаса Мирного 26, 01011, Київ, Україна*

OLENA BORZENKO,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Head of the Sector
of International Financial Research,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine*

Т. О. ПАНФІЛОВА,
*старший науковий співробітник,
кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник
сектору міжнародних фінансових досліджень
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
вул. Панаса Мирного 26, 01011, Київ, Україна*

TAMARA PANFILOVA,
*Senior Researcher,
Cand. of Econ. Sci.,
Leading Researcher of the Sector
of International Financial Research
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine*

УДК 336.025:339.52

ФІСКАЛЬНІ ІНСТИТУТИ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розглянуто трансформаційні процеси фінансової сфери ЄС щодо розвитку фінансових інститутів у контексті системоутворюючої складової як інтеграційних, так і дезінтеграційних процесів, у двох основних напрямках – конструктивному і деструктивному. Визначено сутність основних функцій фінансових інститутів ЄС (загальноутворюючої, розподільної та контрольної) як стрижнеутворюючих елементів його архітектури. Обґрунтовано, що досвід ЄС має бути використаний в Україні при адаптації інститутів фінансової сфери, адекватної сучасним європейським вимогам.

Ключові слова: фінансові інститути ЄС; функції фінансових інститутів; конструктивний і деструктивний напрями трансформації.

Бібл. 6; рис. 1.

UDC 336.025:339.52

FISCAL INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF TRANSFORMATION OF THE EUROPEAN UNION

Transformation processes of the EU fiscal sphere concerning the development of fiscal institutions in the context of the system-forming component of both integration and disintegration processes are considered in two basic directions – constructive and destructive ones. The essence of the main functions of the EU fiscal institutions (generating, distributing and controlling) as the core-forming elements of its architecture is determined. The EU experience should be used in Ukraine when adapting the fiscal institutions that are in line with modern European requirements.

Keywords: fiscal institutions of the EU; functions of fiscal institutions; constructive and destructive directions of transformation.

References 6; Figure 1.

Існуючий стан розвитку фінансових інститутів Європейського Союзу дозволяє охарактеризувати їх як важливий атрибутивний елемент не лише європейської фінансово-економічної системи. Фінансові інститути виступають системоутворюючою складовою як інтеграційних, так і дезінтеграційних процесів. Причому, на нашу думку, саме фінансові інститути можна розглядати як одну з важливих підойм стимулювання процесів інтеграції та зміцнення відповідного об'єднання, і навпаки. З використанням фінансових інститутів можна здійснювати дезінтеграційний чи навіть відверто деструктивний рух*.

Таким чином, **мета статті** – розкрити основні трансформаційні процеси фінансової сфери ЄС щодо розвитку фінансових інститутів у контексті системо-

© Плотніков Олександр Віталійович (Plotnikov Olesiy), 2018; e-mail: olesiy.plotnikov@gmail.com;

© Борзенко Олена Олександрівна (Borzenko Olena), 2018; e-mail: slozko2003@ukr.net;

© Панфілова Тамара Олександрівна (Panfilova Tamara), 2018; e-mail: tamara.panfilova@gmail.com.

* Merkel und Macron vertagen gemeinsamen Plan für Eurozone // Spiegel Online. – 2018. – 10 März [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/politik/ausland/angela-merkel-und-emmanuel-macron-vertagen-gemeinsamen-plan-fuer-eurozone-a-1197340.html>.

утворюючої складової як інтеграційних, так і дезінтеграційних процесів, а також визначити сутність основних функцій фіскальних інститутів ЄС.

Протягом останніх 20 років у країнах Євросоюзу активно посилюється роль фіскальних інститутів. Основною метою створення інститутів є забезпечення відповідних меж державного боргу, дефіциту державного бюджету та дотримання бюджетної дисципліни, а також прозорість бюджетного процесу. Трансформування фіскальної сфери стосується: політики витрат (оптимізації обсягів і раціоналізації структури, підвищення ефективності витрачання державних ресурсів), формування доходів (коригування системи оподаткування, підвищення ефективності адміністрування податкових платежів, детінізації економіки, поліпшення умов кредитування реального сектору, вдосконалення державної підтримки малого й середнього бізнесу) та фінансування сектору державного управління (зменшення дефіциту державних соціальних фондів, обмеження обсягів і формування оптимальної структури державних запозичень тощо).

Фіскальна політика країн – членів ЄС, насамперед у сфері управління державними коштами через бюджетні відносини, координується з реалізацією загальноєвропейських програм фіскальної консолідації, які регламентують забезпечення стабільного стану державних фінансів шляхом здійснення заходів з обмеження фіскальних дисбалансів (дефіциту сектору державного управління та державного боргу). Відбуваються істотні зміни інституційної системи фіскального регулювання та зміцнення механізмів координації фіскальної політики на міждержавному рівні.

Фіскальні інститути ЄС виступають як важлива складова його інституційного оформлення. Не можна не погодитися з думкою вітчизняних учених про те, що розвинуті та ефективно діючі фіскальні інститути є важливими чинниками забезпечення конкурентоспроможності національних економік [1]. Для розроблення, впровадження та моніторингу застосування фіскальних правил, оцінки макроекономічних і фіскальних умов стійкості державних фінансів, рекомендацій щодо проведення “правильної” фіскальної політики в багатьох країнах ЄС та інших розвинутих країнах створено так звані незалежні фіскальні інститути.

Функціонування незалежних фіскальних інститутів визначається законодавством ЄС. У Директиві Ради 2011/85/UE від 8 листопада 2011 р. “Про вимоги до бюджетних рамок держав-членів” зазначалося, що моніторинг фіскальних правил повинен базуватися на надійному та незалежному аналізі, проведеному незалежними органами чи органами, наділеними функціональною автономією стосовно фіскальних органів країн-членів *. Також було висвітлено легітимність використання макроекономічних і бюджетних прогнозів, наданих незалежними органами. Більше того, в Регламенті (ЄС) № 473/2013 Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2013 р. “Про загальні положення про моніторинг та оцінку проєктів бюджетних планів та забезпечення корекції надмірного дефіциту країн-членів у зоні євро” було зазначено, що неупереджені та реалістичні макроекономічні прогнози можуть надаватися незалежними органами або органами, наділеними функціональною автономією стосовно бюджетних органів країни-члена. Вони спираються на національні правові норми, що забезпечують високу міру функціональної автономії та підзвітності [2, с. 133].

* Independent fiscal institutions / European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/fiscal-governance-eu-member-states/independent-fiscal-institutions_en.

Фіскальні інститути ЄС виконують важливу роль у формуванні стрижня не тільки з позицій економіки, але й політики. Саме завдяки фіскальним інститутам здійснюється матеріалізація доведення політичного впливу на країни – члени ЄС. Також відбувається зворотний вплив з боку країн-членів як на прийняття централізованих рішень, так і на інші країни. Навіть гіпотетична модель позбавлення ЄС фіскальних інститутів призведе до його фактичного перетворення винятково в політичне об'єднання із сумнівними спроможностями для реалізації спільної економічної політики і досягнення цілей, що потребують використання фінансових ресурсів.

З точки зору функціонування ЄС і визначення фіскальних інститутів як стрижнеутворюючих елементів його архітектури, є логічним визначити функції фіскальних інститутів (рис.).

Функції фіскальних інститутів ЄС характеризують їх зорієнтованість на виконання саме тієї ролі, яку відіграють інститути у відповідній архітектурі:

– загальноутворююча функція характеризує зміст самих інститутів з точки зору ролі та значення фінансової політики як складової спільної економічної політики. Крім того, ця функція охоплює і сферу реалізації суто політичних напрямів ЄС за допомогою відповідних фінансових ресурсів [3, с. 242–249];

– розподільна функція реалізується у процесі діяльності фіскальних інститутів за своїм призначенням – формуванням фінансових ресурсів з використанням наявних коштів. Розподільна функція є найбільш притаманною фінансовим інститутам, а також вона виступає як основна функція безпосередньо фінансів;

– контрольна функція, як і розподільна, прямо пов'язана з фінансами. Водночас саме вона дозволяє фіскальним інститутам здійснювати не тільки безпосереднє формування фінансових ресурсів, але й їх використання. Контрольна функція виступає як основа для складання та прийняття управлінських рішень.

У своїй сукупності вказані функції фіскальних інститутів є взаємозв'язаними одна з одною та мають власні зворотні зв'язки і взаємозалежності.

Характеризуючи функції фіскальних інститутів ЄС, не можна не погодитися з думкою авторів уже цитованої праці [1] про те, що фіскальні інститути мають законодавчі або виконавчі повноваження для оцінки фіскальної політики, розробки цілей, пов'язаних з довгостроковою стійкістю державних фінансів, досягнення коротко- та середньострокової макроекономічної стабільності та ін. Фіскальні інститути можуть: сприяти використанню незалежних макроекономічних і бюджетних прогнозів у рамках підготовки бюджету, а також імплементації правил фіскальної політики; оцінити вартість нових політичних ініціатив; визначити оптимальні варіанти фіскальної політики; сформулювати рекомендації.

Сучасний стан розвитку трансформаційних процесів в Євросоюзі дозволяє охарактеризувати їх з двох основних напрямів – конструктивного і деструктивного. Конструктивний напрям передбачає подальше розширення ЄС з використанням відповідних процедур. Навіть при об'єктивній обмеженості країн – потенціальних кандидатів на членство в ЄС такий напрям продовжує зберігатися. Деструктивний напрям передбачає вихід країн з Євросоюзу і відновлення всіх

Функції фіскальних інститутів ЄС як стрижнеутворюючих елементів його архітектури

Побудовано авторами.

атрибутів держави, яка не входить до тих чи інших об'єднань. На даному етапі ілюстрацією є процес виходу з ЄС Великобританії (Brexit).

І в конструктивному, і в деструктивному напрямках фінансові інститути відіграють вагомий роль. З точки зору конструктивного розвитку трансформаційних процесів в Євросоюзі можна визначити такі загальноекономічні фактори, які охоплюють і фінансові інститути.

1. З метою конструктивної трансформації ЄС потрібні як заходи безпосередньо адміністративно-нормотворчого характеру (гармонізація та відповідна стабілізація правової бази, передбачуваність регулятивних кроків та етапів поступу), так і розвиток ринкової інфраструктури у вигляді бюджетної системи, банківського та страхового забезпечення, поліпшення інформаційної мережі тощо.

2. Для створення передумов успішної інтеграції фінансових інститутів країн, які набувають членства в ЄС, необхідно забезпечити:

– стабільність законодавчої та політичної систем, запобігання постійному коригуванню нормативних і законодавчих актів зокрема і економічного клімату в цілому;

– гармонізацію принципів грошово-бюджетної політики в країні згідно з існуючим міжнародним досвідом;

– зниження рівня корупційності в державі, подолання інших негативних тенденцій;

– наявність необхідних фінансових та юридичних гарантій іноземному капіталу, розвиток системи страхування підприємницького ризику.

3. З метою поглиблення процесу гармонізації національних фінансових інститутів щодо вимог Євросоюзу необхідно вирішити весь спектр проблем щодо питань руху іноземного капіталу до національної економіки.

4. При розробці сфери інтеграції фінансових інститутів країни, яка приєднується до ЄС, на державному рівні необхідно забезпечити та враховувати отримані результати фахової оцінки їх перспектив. Адже саме вони могли б дати об'єктивне уявлення про реальні потреби країни-нечлена, за умов набуття нею повноцінного членства.

З огляду на викладену специфіку загальноекономічних напрямів трансформаційних процесів Євросоюзу, які охоплюють і фінансові інститути, можна окреслити і більш конкретні напрями розвитку.

1. На державному рівні слід вказати пріоритетні цілі розвитку фінансових інститутів, що нині кореспондують та визначають надалі поступ національної економіки. Саме вони повинні встановити певні заохочення в плані державної економічної політики.

2. На галузевому рівні національної економіки необхідно чітко виокремити всі точки дотику з фінансовими інститутами і відкрити їм відповідну "зелену вулицю" для руху вперед.

3. Доцільно визначити місце різних галузей у контексті фінансових інститутів. Цей процес залежатиме від реального галузевого впливу на формування дохідної частини державного бюджету та отримання ресурсів з витратної частини. В основі класифікації галузей можна покласти встановлені показники: середньорічні темпи зростання ринку, участь у формуванні бюджету та отриманні державних дотацій, що характеризує відносну конкурентну перевагу галузей.

4. Враховуючи світовий досвід розвитку реального сектору економіки, доцільно фокусуватися на заохоченні вкладання капіталів та інвестицій не тільки у

великі підприємства, але й у підприємства малого і середнього бізнесу. У цьому контексті актуальними є сприяння інвестиційній діяльності, а також забезпечення умов для перетворення значної кількості громадян на реальних власників.

Для України, за умов досить болісних євроінтеграційних процесів, акцентування уваги на фіскальних інститутах у їх відповідних якостях може бути корисним для подальшого поглиблення співпраці з Євросоюзом та коригування вже зроблених кроків. Перший накопичений досвід нашого запровадження Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом * виявив досить широкий спектр невирішених проблем, який впливає з недоопрацювання як самої угоди, так і відповідних механізмів її реалізації на практиці.

З огляду на всю сукупність питань щодо розвитку національної економіки України в контексті євроінтеграційних процесів логічним є таке:

– фіскальні інститути являють собою важливу передумову успішного переходу України до ринкової економічної моделі, яка є найбільш адекватною вимогам Євросоюзу; використання фіскальних інститутів західного типу в економіці України сприятиме підвищенню міри зрілості ринкової економіки та її адекватності економічним системам країн Євросоюзу; все це допоможе залученню іноземних інвестицій до економіки України, а також розвитку ринкового середовища, поліпшенню ситуації з формуванням бюджету, підвищенню рівня життя населення країни;

– оскільки розвиток економіки України відбувається в контексті зростаючої взаємозалежності національних економік, то фіскальні інститути можна розглядати як впливовий фактор інтеграції України у світову економічну систему;

– світові фінансові кризи не можуть не стосуватися розвитку національної економіки України, хоча всі кризи, які відбувалися протягом усіх років незалежності, мали дуже специфічний вплив саме на Україну [4, с. 177]. Фіскальні інститути для вітчизняних умов жодного разу не виступали як певний запобіжник зовнішніх кризових явищ, хоча в цьому значенні вони мають великі перспективи;

– формування адекватності національних фіскальних інститутів фіскальним інститутам Євросоюзу має відбуватися з урахуванням наявного міжнародного досвіду у відповідних сферах економічного життя.

Характеризуючи проблеми ролі та місця фіскальних інститутів у процесі конструктивного розвитку Євросоюзу, треба враховувати поточну ситуацію у світі. Беззаперечним є те, що кризові явища та їх наслідки специфічно впливають не тільки на можливості розширення Євросоюзу, але й на розвиток фіскальних інститутів. Наприклад, вплив капіталу є одним з найпомітніших наслідків кризи і відбувається у тісному взаємозв'язку з конкретними регіональними особливостями розгортання самої кризи.

Фіскальні інститути відіграють важливу роль і в конструктивних процесах – формуванні об'єднань країн (у даному випадку – Євросоюзу). Вони також мають особливе значення і в деструктивному розвитку. Якщо конструктивні процеси мають певний історичний досвід, який вимірюється десятиріччями та прикладами різних країн, то деструктивні процеси поки що обмежуються виходом Великобританії з Євросоюзу.

Після референдуму 2016 р., який підтримав вихід Великобританії з ЄС склалася досить специфічна ситуація, повною мірою не розв'язана й досі. Як підкрес-

* Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

лювалося в тогочасних засобах масової інформації, “уряд Великобританії наразі не виробив чіткого плану щодо виходу країни з ЄС, усередині уряду є значні суперечності щодо стратегії Brexit” [5]. Не аналізуючи окремо причини та наслідки Brexit, зазначимо, що Великобританія, так само як і Німеччина, традиційно виступала найбільшим донором Євросоюзу, сумарний чистий розмір внесків Сполученого Королівства до спільного європейського бюджету у 2007–2013 рр. становив 57 млрд. євро [6, с. 194–195]. Незважаючи на тривале членство в Євросоюзі, країна так і не позбулася упередженого ставлення до ідеї європейської інтеграції.

На даному етапі розвитку ЄС важко сказати – чи є Brexit єдиним прикладом, і чи з’являться ще країни – послідовниці Великобританії. Разом з тим з точки зору ролі фіскальних інститутів у процесі трансформації Євросоюзу він є досить показовим. У цьому плані фіскальні інститути виступають не як рушійна сила конструктивних процесів, а саме як елементи, які до останнього перешкоджатимуть даним процесам. Навіть прийняте політичне рішення про вихід країни з Євросоюзу в економічній площині стикатиметься з чинниками функціонування фіскальних інститутів саме країни – члена створеного раніше об’єднання.

З точки зору процесу виходу країни з Євросоюзу необхідна відповідна переорієнтація ролі та місця фіскальних інститутів: по-перше, ліквідація їх характеристик, притаманних країнам – членам об’єднання (в даному випадку – ЄС); по-друге, відродження характеристик, притаманних країнам, які не входять до об’єднань, та їх подальший розвиток. У даному випадку залежно від того, наскільки довго здійснювався перехід від функціонування фінансових інститутів країни-претендента до вимог члена інтеграційного об’єднання, відбуватиметься і зворотний процес – перехід від фіскальних інститутів країни-члена до незалежного функціонування. З високою мірою ймовірності можна говорити про “відновлення фіскальної незалежності” у випадку виходу країни – члена об’єднання та її подальший розвиток на самостійних засадах. Разом з тим, як ми вже підкресливали, фіскальні інститути гальмуватимуть деструктивний розвиток. Причому, чим вищий рівень інтеграції досягнуто цією країною, тим більш гальмуючою буде роль фіскальних інститутів у цьому напрямі.

З урахуванням виділених трьох функцій фіскальних інститутів можна окреслити їх реалізацію саме у процесі деструктивного розвитку Євросоюзу. Так, загальноутворююча функція визначає основні засади виходу з відповідного об’єднання країни-члена. Характеризуючи зміст самих інститутів з точки зору ролі та значення фінансової політики як складової спільної економічної політики, ця функція показує можливості деструктивного руху та його вплив безпосередньо на фіскальні інститути. Дана функція також охоплює і сферу реалізації суто політичних напрямів ЄС за допомогою відповідних фінансових ресурсів.

Повною мірою деструктивний рух визначається розподільною функцією. Вона реалізується у процесі діяльності фіскальних інститутів згідно із своїм призначенням – формуванням фінансових ресурсів з використанням наявних коштів. Будучи притаманною більше фінансовим інститутам, вона виступає і як основна функція безпосередньо фінансів. У свою чергу, фінансова складова і є найбільш ілюстративною саме для деструктивного процесу в економічній сфері.

В умовах деструктивного руху контрольна функція, як і розподільна, пов’язана безпосередньо з фінансами. І саме контрольна функція дозволяє фіскальним інститутам здійснювати безпосереднє формування фінансових ресурсів, а також їх використовувати. Контрольна функція виступає як основа для формування та

проведення управлінських рішень. Розвиток цієї функції поглиблюється після завершення деструктивного процесу і безпосередньо виходу країни з ЄС.

Висновки

Фіскальні інститути відіграють вагомую роль у трансформації Євросоюзу. Як у конструктивному, так і в деструктивному процесах вони виступають головною складовою їх інституційного оформлення. Фіскальні інститути ЄС мають важливе значення у формуванні стрижня інтеграційної архітектури не тільки з позицій економіки, але й політики. Саме завдяки фіскальним інститутам здійснюється матеріалізація доведення політичного впливу на країни – члени ЄС. Також відбувається зворотний вплив з боку країн-членів як на прийняття централізованих рішень, так і на інші країни. Навіть гіпотетичне позбавлення ЄС фіскальних інститутів призведе до його фактичного перетворення виключно в політичне об'єднання з сумнівними спроможностями для реалізації спільної економічної політики і досягнення цілей, що потребують використання фінансових ресурсів.

У процесі конструктивного розвитку Євросоюзу (його розширення) відбувається гармонізація всіх атрибутивних ознак країни – претендентки на членство до рівня країни-учасниці. Саме фіскальні інститути виступають у ролі першочергових елементів, гармонізація яких забезпечить якомога швидшу інтеграцію країни до ЄС.

В умовах деструктивних процесів Євросоюзу (що ілюструє Brexit) фіскальні інститути є підйомами, які до останнього утримують країну в межах об'єднання. І саме за допомогою фіскальних інститутів країна, що перестала бути членом об'єднання, набуває атрибутивних ознак такої, яка відновила свою “незалежність”.

Для України акцентування уваги на фіскальних інститутах в їх відповідних якостях може бути корисним для подальшого поглиблення співпраці з Євросоюзом та коригування вже проведених заходів. Перший нагромаджений досвід нашої реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом виявив досить широкий спектр невирішених проблем. Саме тому наявність фіскальних інститутів є важливою передумовою успішного переходу України до ринкової економічної моделі, яка є найбільш адекватною вимогам Євросоюзу. Використання фіскальних інститутів західного типу у вітчизняній економіці приведе до підвищення ступеня зрілості її ринкової економіки, а також її адекватності економічним системам країн Євросоюзу. Усе це сприятиме залученню іноземних інвестицій в українську економіку, розвитку ринкового середовища, поліпшенню ситуації з формуванням бюджету, підвищенню рівня життя населення країни. Крім того, визначення відповідної ролі та місця фіскальних інститутів в Євросоюзі сприятиме і результативності дослідження такої проблематики в Україні, а їх подальше вивчення, безперечно, є важливим не тільки для усвідомлення принципів функціонування механізмів ЄС, але й для побудови відповідних елементів економічної системи України, адекватної сучасним європейським вимогам.

Список використаної літератури

1. Лук'янюк М.Є. Фіскальні інститути як чинники забезпечення конкурентоспроможності національних економік // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія : Економіка. – 2016. – Вип. 7. – Ч. 2. – С. 78–82.
2. Борзенко О.О., Панфілова Т.О. Досвід інституалізації фінансової сфери країн Європейського Союзу / International economic relations and prospects for national

development: contemporary challenges and solutions : monogr. ; [M.I. Fleychuk, U.A. Ganski, V.U. Kazlouski, eds.]. – Daugavpils : Daugava Print, 2018. – P. 128–142.

3. Горбач Л.М., Плотников О.В. Міжнародні економічні відносини : підруч. – К. : Кондор, 2017. – 432 с.

4. Бураковський И.В., Плотников А.В. Мировая экономика: глобальный финансовый кризис. – Харьков : Фолио, 2010. – 415 с.

5. Haynes D., Elliott F. Cabinet split threatens to derail May's Brexit talks // The Times. – 2016. – November 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/cabinet-split-threatens-to-derail-may-s-brexit-talks-hxfwmv2td>.

6. Кузнецов О.В. Фіскальні аспекти членства Великобританії у Європейському Союзі / Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К. : Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин, 2009. – Вип. 87. – Ч. II. – С. 187–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2009_087_02.pdf.

References

1. Lukyanyuk M.E. *Fiskal'ni instytuty yak chynnyky zabezpechennya konkurentospromozhnosti natsional'nykh ekonomik* [Fiscal institutions as factors of ensuring competitiveness of national economics]. *Naukovyi visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series Economics*, 2016, Iss. 7, Part 2, pp. 78–82 [in Ukrainian].

2. Borzenko O.O., Panfilova T.O. *Dosvid Instytualizatsii Finansovoi Sfery Krain Evropeis'koho Soyuzu* [Experience of Institutionalization of the Financial Sector of the European Union Countries], in: *International Economic Relations and Prospects for National Development: Contemporary Challenges and Solutions*. M.I. Fleychuk, U.A. Ganski, V.U. Kazlouski (Eds.). Daugavpils, Daugava Print, 2018, pp. 128–142 [in Ukrainian].

3. Gorbach L.M., Plotnikov O.V. *Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosyny* [International Economic Relations]. Kyiv, Kondor, 2017 [in Ukrainian].

4. Burakovskii I.V., Plotnikov A.V. *Mirovaya Ekonomika: Global'nyi Finansovyi Krizis* [The World Economy: Global Financial Crisis]. Kharkov, Folio, 2010 [in Russian].

5. Haynes D., Elliott F. Cabinet split threatens to derail May's Brexit talks. *The Times*, November 15, 2016, available at: <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/cabinet-split-threatens-to-derail-may-s-brexit-talks-hxfwmv2td>.

6. Kuznetsov O.V. *Fiskal'ni aspekty chlenstva Velykobrytanii u Evropeis'komu Soyuzi* [Fiscal aspects of UK membership in the European Union]. *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn.* – *Actual problems of international relations*. Collection of scientific works, Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations, 2009, Iss. 87, Part II, pp. 187–195, available at: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2009_087_02.pdf [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 6 червня 2018 р.
The article was received by the Editorial staff on June 6, 2018.*